

Összeomlás szélén

– a Habitat for Humanity Magyarország szakpolitikai elemzése a hazai lakhatási válságról

---

Mit üzen a rádió?

Péterfi Ferenc, Sain Mátyás

Az állam helyett civilek és önkormányzatok igyekeznek fékezni a lakhatási válságot – írja a Habitat for Humanity a szakmai anyagában. A Civil Rádió Demokrácia MOST műsorában a szervezet két modellprogramjáról, a TÁMASZ programról és az Újpest Kapuja térség- és városmegújító programról beszélt Vankó Lili és László Johanna. Számos érdekesség elhangzik a terepen végzett gyakorlati munkájukról, a döntéshozóknak tett javaslataikról, az eredményekről és a korlátokról.

Vankó Lili és Sain Mátyás a Civil Rádió stúdiójában

Péterfi Ferenc (PF) A Demokrácia MOST mai műsorában egy érdekes jelentésről, illetve egy érdekes jelenségről fogunk beszélni. A Habitat for Humanity Magyarország szervezete egy dolgot jelentetett meg: [Kitölteni a réseket: A szociális lakásfelújítási programok \(hiányzó\) építőelemei](#). Erről fogunk ma beszélni, és két vendégünk van: Vankó Lili, a Habitat munkatársa, és közben telefonon hívjuk László Johannát, aki külföldön van pillanatnyilag, de az egyik programnak a közvetlen munkatársa volt, illetve elméleti szakemberként is sokat segített ennek az anyagnak a létrehozásában.

A Civil Rádióban a Habitat for Humanity munkájával nagyon gyakran foglalkoztunk. Tudható, hogy ez egy szociális érzékenységű, illetve szociális küldetésű szervezet. Ma főként a lakhatásról fogunk beszélni. Hogy képből legyünk, arra kérlek Lili, hogy mondj egy pár szót a Habitat-ról, hogy mi is ez, hogyan működik, milyen fontos küldetései vannak.

Vankó Lili (VL): Akkor röviden bemutatnám a Habitat for Humanity Magyarország szervezetét, de először tennék annyi kitekintést, hogy ez alapvetően egy amerikai szervezet, ami úgy indult, hogy kalákaszerűen építéseket szerveztek rászoruló háztartásoknak. A Habitat globális központja a mai napig Atlantában, az Amerikai Egyesült Államokban található, azonban a szervezet nagyon kinőtte magát. Amerikában gyakorlatilag minden kisebb-nagyobb városban van helyi Habitat szervezet, ezek továbbra is helyi építkezésekkel foglalkoznak, illetve a globális dél különféle országaiba fiatalokat küldenek különféle projektekre. De Európában is erősen képviselteti magát a Habitat. Itt nagyjából két részre oszlanak a szervezetek. Egyrészt az európai, nyugat-európai szervezetek javarészt fundraising munkával foglalkoznak, tehát például kelet-középeurópai vagy globális déli országoknak gyűjtene különféle projektekre, ahogyan az amerikai anyaszervezet is. Kelet-Közép-Európában több olyan Habitat országos iroda van, mint a magyarországi, így Lengyelországban, Észak-Macedóniában, Romániában és Bulgáriában is található egy-egy Habitat. A magyar Habitat 27 éve kezdte meg a munkáját, és eredetileg a Habitat is inkább építésekkel foglalkozott.

PF: Ha jól emlékszem, általában ezek az építések szociális helyzetük miatt rászorulókat segítenek meg, és nagyon gyakori volt, hogy olyan politikusokat, híres embereket is bekapcsoltak, akik valamilyen módon egy hinterlandot jelentettek. Emlékszem, hogy az egyik magyarországi építkezésnél Jimmy Carter korábbi elnök is itt töltött néhány napot. Van ennek egy kis protokolláris, de még inkább vonzást segítő, az odafigyelést megteremtő gesztusa?

VL: Igen, Jimmy Carter saját maga is eszközöket fogott, és Vácon egy könnyűszerkezetes ház építkezésében részt vett – így indult a Habitat. Az egyik első építkezésen vett részt. Akkor könnyűszerkezetes házakat épített a Habitat rászoruló háztartásoknak, ha jól emlékszem, hét településen közel 150 ház épült így, amelyeket a mai napig sokszor ugyanazok a lakók laknak.

PF: Könnyűszerkezetes házakat építettek, ami azt is jelenti az én számomra, hogy olyan feladatokba kezdtek, amelyek viszonylag belátható időn belül valamilyen közvetlenül érzékelhető, megtapasztalható eredményt hoznak. Miközben mi ma a tartós folyamatokról fogunk talán többet beszélni, mert azokon a helyeken, ahol eredményeket lehet elérni – nem csak házépítésben – ott tartósabb bekapcsolódás kell.

Közben László Johanna is itt van már a telefonban. Hol vagy most éppen, Európa melyik részén?

László Johanna Forrás: [Habitat László Johanna – Habitat for Humanity Magyarország](#)

László Johanna (LJ): Északon, Dániában.

PF: A Habitatról valami elemi képet már alkothattak a hallgatók. Azt azért hadd mondjam el, hogy ebben a szociális küldetésben, és hát főleg a mai fő témánkhoz, a lakhatáshoz kapcsolódó ügyekben nagyon fontos szereplő a Habitat for Humanity. Mi minden évben be szoktunk számolni azokról a jelentésekről, amelyek a szegénységről, lakhatásról szólnak, általában a sérülékeny csoportokkal kapcsolatos helyzetről tudósítanak, és ezek mindig nagyon fontos szakpolitikai ajánlások. Tehát nem arról van szó, hogy valamelyik politikai mozgalomnak odadobnak különböző ötleteket, hogy na, ezekkel lehet akár a hatalmat, akár az ellenfelét cikizni, hanem szakpolitikai álláspontokról van szó. A magyar politikában sajnos nagyon ritka, hogy valamit az igazi szakpolitika hatna át...

VL: Ez egy kimondott nagy feladata volt a Habitatnak. Mint ahogy említettem az imént, eleinte felújításokkal és építésekkel foglalkozott a Habitat, de nagyon hamar ráeszmélt az akkori csapat, hogy a Habitat nem tud minden lakást felújítani vagy annyi lakást felépíteni, hogy ez érdemi változást jelentsen a lakhatási szegénység mérséklésében. Ezért kezdtünk el

szakpolitikai, illetve érdekérvényesítési munkát is végezni. Nem hagytuk el továbbra sem a terepi munkát, illetve a szociális munkát, amiről majd Hanna tud beszélni. Ez nagyon fontos a Habitat számára, együtt az önkéntességgel, és ez azért elég egyedi a magyar lakhatási szervezetek körében, hogy van egy olyan szervezet, amelyik egyaránt visz terepi programokat, amik lehetnek felújítások, új építések már kevésbé, vagy egyáltalán nem, és felújítások, akár önkormányzati bérlakásoknál vagy kisebb krízishelyzetben, amiről szintén fogunk beszélni, a Tamasz programunk örvén. És emellett van a szakpolitikai munkánk, ami azt szeretné elérni, hogy ezekből a mintaprogramokból kihozott tapasztalatokat állami vagy kormányzati szinten is figyelembe vegyék. Reagálunk különféle szabályozói vagy törvényi változásokra is, vagy akár tiltakozunk vagy akciókat szervezünk, hogy egy általunk jobbnak minősített irányba tudjuk a lakáspolitikát Magyarországon mozgatni.

PF: Tehát a közösségi érdekérvényesítés fontos eszköze a ti munkátoknak is, ami sok minden más szervezethez is kapcsolódik.

Említettem, hogy két témával foglalkozunk, a Tamasz programmal, illetve az Újpest kapuja térségmegújítási és városrehabilitációs programmal.

LJ: Azért is gondolom nagyon fontosnak ez utóbbi programot, amit volt szerencsém közelről munkatársként is végigkövetni, mert egyszerre koncentrált arra, hogy a lakhatásnak nyilván van egy infrastrukturális része, szükség van falakra, amik nem nedvesek, megfelelő lakhatási körülményekre, másrészt viszont arra is, hogy ezekben a lakásokban emberek élnek, akiknek szociális problémáik vannak, és ehhez viszont szükség van a szociális munka adta segítő támogatásra. Az más kérdés, hogy aztán ebben a programban mi hogyan tudott megvalósulni, de erről még nyilván lesz lehetőségem beszélni itt az elkövetkezendő percek folyamán.

PF: Itt tehát nem arról van szó, hogy egy rászorulónak valahonnan véve kapacitásokat dobunk oda, tessék, élj vele, hanem ezek tulajdonképpen indító, motiváló, energiát adó, gyutacszerű pénzek, vagy cselekvések, segítések. Mindenütt – már a korábbi házépítéseknél is nagyon fontos volt, hogy az érintetteknek részt kell venni ebben a dologban, és ez a szociális munkának elvileg természetes része. Azért a megvalósuló szociális munkával kapcsolatban én itt kritikus tudnék lenni: nem mindig van erre megfelelő kapacitás és erő, de ez pont a szociális munkásoknak az egyik nagy erénye, hogy gyakran be tudják az érintetteket vonni a saját helyzetük alakításába.

LJ: Így van! Ennek a programnak is az egyik kiemelt célja volt a részvétel biztosítása. Majd mesélek arról, hogy ez hogyan tudott vagy nem tudott megvalósulni az elmúlt években.

PF: Beszéltünk arról, hogy van ez a civil szervezet, de igazából ez egy nemzetközi szervezet, tehát nem egy kicsi lakónegyednek vagy egy falunak a szervezete. Nem jobb vagy rosszabb az egyik vagy a másik, hanem teljesen más a mentalitása és a küldetése. Szereplők ebben a

folyamatban az érintettek, tehát akik bajban vannak, és akiknél a Münchausen effektusra nem lehet számítani, hogy saját magukat húzzák ki a hajuknál fogva a slamasztikából. Valakiknek segíteni kell, és talán ez a segítség a helyzetükön is változtat, és erre már nagyon jó, hogy emlékeztettél bennünket Johanna, hogy itt a szociális munka, vagy általában a közösségi munka nagyon fontos. De lehetnének még más szereplők is! Velük mi a helyzet?

VL: Az államra gondolsz?

PF: Itt valójában még két szereplő lehet, akik persze valamilyen szempontból talán összekapcsolódhatnának, ha nem ilyen helyzet lenne: a helyi hatalom és a központi hatalom, tehát az önkormányzat és az állam.

Részlet a 2023-as Lakhatási jelentésből Forrás: [Facebook](#)

VL: A központi hatalom abszolút nem kezeli helyén a lakhatás témakörét. Ha megnézzük a költségvetést, a szociális alapon célzott lakhatási kiadások abszolút minimálisak a lakhatási kiadásokra fordított büdzsében. Ugyan a mostani kormányzat nagyon szereti azt hangoztatni, hogy nekik igazán lakhatástámogató programjaik vannak, itt gondolok a CSOK-ra, a falusi CSOK-ra vagy a már megszűnt otthonfelújítási támogatásra, de ezekről azt érdemes tudni, hogy a középosztályt vagy a felső középosztályt támogatják, egyrészt szerkezetükből adódóan nagyon sokszor előfinanszírozást igényelnek. A másik probléma velük pedig az, hogy abszolút egy családmodellhez vagy demográfiai politikához vannak indexálva, tehát azt szeretnék elérni, hogy növekedjen a népesség, és azok számára elérhetőek ezek a támogatások, akik vagy

rendelkeznek már gyermekekkel, vagy gyermekvállalásra adják a fejüket. Így nagyon sok embert kizárnak.

PF: De azért legyünk igazságosak, mert létezik például a Felzárkózó települések program, amelyik egy nagy szervezet által koordinált, de valójában nagyon sok kormányzati forrást tartalmaz. Van ennek kritikája, de szakmailag kihagyhatatlan, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat mozgatja ezt, most nagyon sok: 300 település van, ahol nagyon intenzív támogató folyamatot segítenek. Mert ennek az is a jellemzője, hogy többéves beavatkozást jelent, és most már megosztották más karitatív szervezetekkel, sőt, egyre több helyen civil szervezetek is bekapcsolódnak. Bár most nem ez a témánk, de mindenképpen meg kell említeni, mert ha nem tennénk, akkor féloldalas lenne a dolog.

VL: Köszönöm ezt a kiemelést, valóban így teljes a kép. Esetleg az egy problematikus aspektus, hogy kiépül egy kicsit az állam az államban, egy párhuzamos rendszer. Ugyan a Máltának dolgozó szociális munkások együtt dolgoznak a helyi segítő szervezetekkel, sokszor ráépül egy második réteg erre a meglévő rendszerre, ez azért valamelyest kritizálendő. Illetve a bevont helyi civil szervezeteket illetően tudni kell, hogy nagyon sokszor helyi egyházi szervezetekről beszélünk. Talán az egyik ilyen civil szervezet, amelyik ténylegesen civil szervezet és nem egyházi kötődésű, az Igazgyöngy Alapítvány, aki részt vesz ebben a FETE programban. De hogy egy abszolút pozitívát is mondjak erről, a tanulmány írásakor a kollégánk, aki az egyik esettanulmányt írta, nagyon utána nézett pontosan az ilyen felzárkózó településekre megírt lakhatási beavatkozási terveknek. Tehát az összes 300 településen, ami sok szempontból a legrászorulóbb, javarészt kistelepülés országszerte, tudtommal az ott dolgozó szociális munkások a helyi közigazgatással együttműködve kidolgoztak nagyon konkrét lakhatási beavatkozási terveket, ami egy abszolút pozitív példa. Magyarországon iszonyú hiány az, hogy nincs egy igazi lakáskataszter, nincs felmérve a magyar ingatlanállomány állapota, és ezek a beavatkozási tervek ezt megtették.

PF: Ti is jelzitek ebben a mostani anyagotokban, hogy nagyon fontos ez a központi szerep, illetve ez az általános, szinte stratégiaszerű anyag.

Térjünk vissza arra, hogy a ti munkátok hogyan alakul. Senki sem légüres térben dolgozik, nem kell azt hinni, hogy tök egyedül van, legalábbis nem mindig van egyedül. Persze, nagyon sok a magányos helyzet is, de az egyik első, talán legfontosabb lépés, amikor valahol egy beavatkozás kezdődik, hogy körülnéztek, milyen erőforrások, milyen partnerek, milyen szereplők lehetnek, akik még támogatók vagy együttműködők lehetnek. Ez igaz, és fontos a ti missziótokban?

VL: Abszolút, és ez a terepi programjainkban is jellemző. Például az emlegetett Támasz programban nagyon sokszor helyi segítő szolgálatoktól vagy ott lévő civil szervezetektől érkeznek ajánlások, hogy melyik háztartás tudna jelentkezni erre a pályázatra, és az ő segítségével

töltik ki adott esetben a háztartások ezt a pályázati adatlapot. Tehát valóban nem egy vákuumban operálunk, hanem ezekkel a másik szervezetekkel együttműködésben.

PF: És akkor egy fél mondat volt a harmadik körből, a hatalmi szereplők köréből egy másik szereplőről, az önkormányzatokról, akiknek számtalan bajuk van, és nem feltétlen irigylésre méltó a helyzetük. De mégis az önkormányzat ott van, viszonylag közel azokhoz a helyekhez, ahol ezek a sérülékeny csoportok, családok, támogatásra szorulóknak vannak. Az önkormányzatokkal kapcsolatosan van-e általánosan elmondható tapasztalat?

A tanulmány címlapja

Forrás: [HfH SzociálisLakásfelújításiProgramok_23_FINAL.pdf \(habitat.hu\)](#)

VL: Én szívesen mondom egy pár általános szót, és utána átadhatnánk esetleg olyannak, aki konkrét tapasztalatra fog tudni építeni. Alapvetően működünk együtt önkormányzatokkal – most kiemelten Újpesten, illetve Zuglóval is, és egy másik programunkban, a Második Esély nevű programban is kifejezetten önkormányzatokkal működünk együtt. Ez egy elsőként a lakhatás elvére épülő program, ahol nem a szokásos lépcsőkön végigmenve, adott esetben a hajléktalanságból vagy nehéz helyzetből kikerülő embereket először lakáshoz juttatjuk, és erre épülnek rá a szociális egyéb programok. Ilyen programunk most a Második esély, ez családok

átmeneti otthonából kikerülő kisgyerekes családokra van szabva, és itt gyakorlatilag a helyi családsegítő és önkormányzati szereplők azok, akik sokszor javasolnak háztartásokat vagy családokat ebbe a programba, és utána is benne vannak ebben a különféle szociális segítségben. Ezt ezzel a két önkormányzattal folytatjuk, évi egy-két lakást tudunk így felújítani. Az is kihangsúlyozandó, hogy az önkormányzati bérlakásrendszerben rengeteg olyan lakás van, ami nagyon leromlott minőségű, és sokszor a bérlőt terhelné ennek a felújítási költsége, és itt ugrik be a Habitat, vagy ugranak be más civil szervezetek innovatív programokkal. Itt kiemelendő az Utcáról lakásba Egyesület, aki egy hasonló programot folytat, azt, hogy ne a bérlőknek kelljen fizetni ezeket az iszonyatos felújítási költségeket. Ezt mi gyakorlatilag vállalati adományokból, önkéntesek bevonásával, illetve az érintett családok bevonásával felújítjuk, és végigkövetjük ezt a folyamatot, hogy nekik milyen a beköltözésük, hogy érzik magukat ott. Nincsenek magukra hagyva ebben az egészben.

LJ: Nagyon örülök, hogy a hatalom kérdése szóba került, már csak azért is, mert a programban, amiben én dolgoztam, az Újpest Kapuja elnevezésű program, abban egy hatalomváltás történt. A választások idejére esett a program időtartama, és ami számomra egy átívelő tapasztalat volt, az az, hogy nyilvánvalóan a lakhatás egy olyan kérdés, ami nem önkormányzati ciklusokra szabdalhatóan változtatható. Szükség lenne arra, hogy legyen egy átívelő akarat, ami valóban energiát, infrastruktúrát, pénzt fektet abba, hogy a lakhatás kérdése megoldódjon, és amíg ez a kérdés különböző hatalmi libikókák erőterébe szorul be, addig ez elég nehezen tud megvalósulni. És azt hiszem, hogy sajnos a mi programunk is valamelyest ennek a hatalmi pingpongnek esett áldozatául.

A lakhatásban való felelősségvállalás esetén igencsak gondolnánk az államra, ahogy Lili is említette. Szerintünk nem megfelelő és nem hatékony lépésekkel támogatja a kifejezetten rászoruló családok lakhatását, másrészt pedig nagyon-nagyon régről hozott problémákkal küszködik ez a terület. Itt igazából a privatizációig mehetnénk vissza, amit most nyilván nem fogunk megtenni. Ezt csak azért mondom, hogy árnyaljam azt, hogy nyilván az önkormányzatok nincsenek könnyű helyzetben, és a szociális bérlakások valóban nem tengenek túl, de mégiscsak ebből kellene valamilyen előrelépést kihozni.

PF: Eddig a Habitat for Hungary munkájáról általánosságban beszéltünk.

Most már egy kicsit a folytatásként: számtalan olyan kérdés van, például a szociális kérdések és a lakhatás, aminek nem tud egy illetékes szereplője lenni, hanem a társadalom valamennyi vagy nagyon sok szereplőjének kellene ebből valamit vállalni – az államtól az érintett családig, de az ő szomszédjaikig, a civil szervezetekig, az egyházaknak, ha van erre mód, önkormányzatoknak. Tehát egy összehangolt, széles körű cselekvés lehetne ütőképes és eredményes. Vannak-e ilyen típusú munkáitok, vagy a munkáitokban a közvetlen cselekvések megteremtésén kívül tud-e nagyobb hangsúlyt lenni a különböző szereplők összehangolásának?

LJ: Én is azt gondolom, hogy ez az együttműködés nagyon fontos, ennek viszont van egy olyan alapfeltétele, hogy az együttműködő partnerek alapvetően nyitottak legyenek egymás véleményére. És azt hiszem, ebben a tárgykörben is nagyon érdekes megfigyelni az önkormányzatok, a civil szervezetek és a mögöttük rejtőző állam viszonyát. Azt gondolom, hogy a civilek abban tudnak nagyon jók lenni, hogy friss szemmel tudnak tekinteni egy-egy problémára, és esetleg tudnak mediálni az ilyen hatalmi kérdésekben. Ehhez viszont nyilván szükség van arra, hogy függetlenül tudják végezni a munkájukat. Ami hol adott, hol kevésbé adott. A mi esetünkben az Újpest Kapuja olyan program volt, amit az Európai Unió finanszírozott, ami nyilván sokféle kötöttséggel jár, ami befolyásolta az egész programnak a megvalósulását.

VL: Csak megerősíteni tudnám azt, amit Johanna mond. Ha egyáltalán hallgató fülekre találunk az állam szempontjából, az nagyon megkönnyítené a munkánkat, hogyha be tudnánk rakni a lábunkat ebbe az ajtóba. Említettem, hogy sokszor igazából akkor jön be ez az érdekérvényesítő vagy szakpolitikai szerep, amikor egy adott törvényjavaslatot vagy határozatot megakadályozni szeretnénk. Amit még hozzátennék, hogy a civil szervezeteknek közösségformáló, szemléletformáló szerepe is van szerintem: az is feladatunk, hogy a lakhatás kérdéskörét tematizáljuk egy nagyobb körben. Amit én nagyon problematikusnak találok, hogy a lakhatás nemcsak az állami, kormányzati szinten nincs a súlyának megfelelően kezelve, hanem a közbeszédben sem foglal el akkora helyet, mint valójában kéne. Hiszen ha belegondolunk, egy háztartás kiadásainak a nagy része lakhatási költségekre megy, ezt követi az élelmiszer, és mégis kicsit egyéni problémaként van a lakhatás kezelve, ami nyilvánvalóan nem egy véletlenszerű tényezője a mostani rendszernek. Itt visszakanyarodnék talán arra, amit Hanna említett korábban, hogy valószínűleg ez is a privatizációban gyökerezik, hogy abszolút a magántulajdon dominál a magyar lakásrendszerben. És szerintem megragadt a gondolkodásunk ott, hogy a megfelelő lakhatás biztosítása egyéni felelősség, holott ez nem így van. Itt egy állami szerepvállalásra van szükség, és ez egy közösségi kérdéskör, egy társadalmi jó. Mindannyiunk érdekét szolgálja, hogy az összes embertársunk megfelelő körülmények között tudjon élni. Szóval nagyon fontosnak találom akár az ilyen alkalmakat is, hogy most erről beszélünk, a sajtóban megjelenést vagy a különféle tüntetéseket és akciókat, amikor azt próbáljuk tematizálni, hogy lakni kell. Ez egy elképesztően meghatározó kérdés, amiben az államnak sokkal nagyobb felelősséget kell vállalnia és megfelelő támogatásokat nyújtania.

Sain Mátyás (SM): Meg talán probléma, hogy elfogadjuk azt, hogy ez is a piacnak a része. Ha van pénzed jó autóra, veszel jó autót, ha van pénzed lakhatásra, akkor laksz, ha nincs, akkor úgy jártál.

VL: Nagyon köszönöm, hogy ezt megemlítetted, mert a lakhatás gyakorlatilag egy alapjog, ezt mi más lakhatási szervezetekkel abszolút így tartjuk, és az, hogy egy ilyen pénzügyi logikában mint egy árucikk van kezelve, az abszolút dekrimentális abból a szempontból, hogy megfelelő

lakhatást tudjunk nyújtani a társadalom minden tagjának. Ezt nem szabadna pénzüpiaci logikában kezelni.

PF: Az általatok készített tanulmányának grafikonjai, vizualitást jelentő oldalai is vannak. Többek között a jövedelmi viszonyokkal kapcsolatos képeket lehet látni, illetve ezzel kapcsolatos grafikonokat. Van egy kulcsszavas gyűjtemény is, amiben azokat a legfontosabb kulcsszavakat egymásra írták, amelyek a működésnek a legfontosabb meghatározói: nyílászáró-csere, fűtőkorszerűsítés, rossz tető, falfestés.

Amit az előbb mondtatok, ahhoz még egy dolgot hadd fűzzek hozzá. Azt reméltük – de lassan le kell róla mondanunk, bár nem szívesen tesszük –, hogy talán ezek a nehéz helyzetek, mint például az energiaválság, a klímahelyzet, ezek egy picit módosítanak a helyzeten: egyrészt a lakhatást előtérbe hozzák, hiszen azok a cselekvések, amelyek valamilyen módon csökkentik az egyéni terheket, többnyire a házak fizikai állapotának a javításával függenek össze – ez mostanában, mintha egy picit előtérbe került volna, bekerült a közbeszédbe, ennek kapcsán a lakhatás, talán nagyobb hangsúlyt kapott.

VL: Abszolút fejen találtad a szöveget. Mi is ezt a hullámot szeretnénk most meglovagolni, hogy európai uniós szinten rendkívüli mennyiségű forrás lesz elkülönítve zöldítésre és dekarbonizációra, aminek egy nagyon-nagyon fontos része az épületszektor. A károsanyag-kibocsátások 40 százaléka gyakorlatilag az épületszektorhoz köthető, tehát hogyha szeretnénk egy zöld átállást és szeretnénk egy élhető jövőt, akkor igenis foglalkozni kell az épületállomány felújításával. És erre európaiuniós-források lesznek elkülönítve. Ennek örvén nagyon fontos szerintünk azt a szempontot behozni, hogy ezt az átállást ne a rászoruló háztartások fizessék meg. Mint a tanulmány is rámutat, meg az éves jelentés és a Habitat összes anyaga, egy magyar átlagháztartásnak egyszerűen nem áll módjában akár csak kisebb beavatkozásokat végezni, nemhogy egy teljes mély felújítást, ami magába foglalná a fűtőberendezések cseréjét, homlokzati szigetelést. Egy hatalmas beavatkozást kell elképzelni, ami nyilvánvalóan rendkívül nagy anyagi beruházással jár. Erre is teszünk javaslatokat, hogy hogyan lehetne ezt az átállást úgy megvalósítani, hogy azt ne a rászoruló réteg szenvedje el. Itt azt is nagyon fontos kihangsúlyozni, hogy ezek szintén társadalmi hasznokkal bírnának mindenki számára: egyrészt munkahelyeket teremtené, csökkenne a károsanyag-kibocsátás, csökkenne a légszennyezés, pozitív egészségügyi implikációkat hozna ez magával, szóval talán itt nagyobb befogadóképességet érzékelünk különféle állami szervek részéről. Az ilyen zöld- és energiahatékonysági témában – hiszen itt kötelezettségeket is vállalt a magyar állam a dekarbonizáció irányába, mivel az Európai Unió tagja vagyunk – nagyobb a fogékonyság részükről is arra, hogy beszéljenek a civil szervezetekkel, megfontolják a javaslatokat vagy adott esetben beépítsék azokat. Hiszen ke-
tyeg az óra, 2050-ig meg kell valósítanunk a kibocsátás-csökkentést.

PF: Egy kicsit térjünk vissza a lokalitáshoz és a terephez. Johanna, beszélj nekünk arról, hogy mit jelent ez az Újpest kapuja térségmegújítási, illetve városrehabilitációs projekt, és mik a tanulságai!

Az Újpest Kapuja térségmegújítási és városrehabilitációs projekt akcióterülete

Forrás: [Össeomlás szélén – az állam helyett civilek és önkormányzatok igyekeznek fékezni a lakhatási válságot – Habitat for Humanity Magyarország](#)

LJ: A program két nagy elemre tagolódott, az egyik az úgynevezett hard elemek megvalósítása – ideértünk minden infrastrukturális beruházást, parkosítást, lakások építését és felújítását. És volt egy másik lába, az úgynevezett szoft elemek, ide pedig azokat soroljuk, amik a segítő tevékenységek vagy a közösségi beavatkozások körébe tartoznak. A szociális munkások jellemzően ezekben a szoft elemekben voltak aktívak, hozzátevé azt, hogy nyilván az ott élő lakosokat és az ő problémáikat nem kezelhetjük külön a lakhatásuktól, hiszen ez volt a fő sodra az egész programnak. Amit én egy nagy pozitívumnak látok minden nehézség ellenére is, hogy a programban létrejött egy úgynevezett settlement típusú iroda, vagyis kitelepülő iroda: a szociális szolgáltatások egy részét sikerült helybe elvinnünk az ott élő lakosoknak. Természetesen Újpesten ezelőtt is volt családsegítő szolgálat és más egyéb szociális szolgáltatások, de az ott élő, sok nehézséget és kirekesztést megtapasztalt lakosság sokszor több bizalommal volt irántunk. És miután mi fizikailag is ott voltunk, és nyitva volt az ajtó, ezért gyakorlatilag részeivé tudtunk válni a helyi közösség életének, és így sokkal nagyobb beavatkozási lehetőségünk is volt. Más kérdés, hogy voltak-e vajon megfelelő eszközök, amivel segíteni tudtunk. Nyilvánvalóan a magyar szociális rendszerben sokféle szolgáltatás hiányzik, így például a partnerbántalmazás vagy a családon belüli erőszak legendásan rosszul kezelt probléma Magyarországon, vagy hogyha mentális problémával fordul valaki hozzánk, nagyon nehéz megfelelő helyre irányítani, hiszen nagyon kevés ilyen intézmény van, amit könnyen, gyorsan, várólista nélkül

lehet igénybe venni. De az, hogy helyben, szinte a lakók között voltunk, és ott tudtunk lenni, és az, hogy krízishelyzetekben is elérhetőek voltunk, az sokat számított. Úgyhogy ezt mindenképpen előnyként emelném ki. Amit nehézségnek látok, és egy "itt van a kutya elásva" helyzetnek, az az, hogy olyan szolgáltatásokat nyújtunk, amiknek a fenntartása önkormányzati, állami feladat lenne, és ez a program viszont véges, meghatározott időre szól. Nyilvánvalóan van gondolkodás arról, hogy hogyan lehetne folytatni az ott megkezdett munkát, de az nehézség, hogy a civil szervezeteknek alapvetően az lenne a dolguk, hogy innovatív helyzetekben hozzanak létre újításokat. Nem az, hogy szolgáltatásokat, amiket amúgy kellene nyújtani, próbáljanak projektpénzekből finanszírozni. Ez egy eleve róka fogta csuka helyzet, amibe azt hiszem, hogy a magyar szociális területen működő civil szektor kicsit beszorult.

PF: Hadd mondjak egy ilyen megerősítő, általunk megtapasztalt példát. Mi Matyival ott egy közösségi tervezési folyamatban vettünk részt, aminek ugyan sok kritikáját el tudnám mondani, de az nagyon érdekes volt, amit mondtál, hogy az a három-négy fős szociálismunkáscsoport ott volt minden közösségi összejövetelen, amikor mi hívtunk embereket. Sőt, egészen megragadható volt fizikailag az az élmény, hogy az idős nénit a járókerettel az utca túloldaláról hozták be abba a kis irodaszerű térbe, ahol voltunk, és ahol ezek a beszélgetések, ezek a párbeszédtek folytak, vagy egy siket asszonykához egy jeltolmács érkezett. Megkérdezték előre, hogy jöhet-e, mondtuk, persze, hogy jöhet. A legközvetlenebbül tapasztaltuk meg, amikor az idős nénit és a vak nénit a szociális munkás, Pumukli a karjánál fogva átsegítette az úton, és jöttek ide. Ez a legszemélyesebb és legközvetlenebb megtapasztalása volt számomra, hogy igen, ez ott helyben egy egész másfajta bizalmi viszonyt jelent és egy egész másfajta hozzáállást a szociális munkások részéről is. Tehát, hogy nem hozzánk lehet jönni, hanem oda megyünk, ahol kellünk.

Hát ennek a fenntartása is nagyon nehéz, hogy amikor ez elkerül tőletek más sztereotip tevékenységet végző szervezetek körébe, hogy vajon fennmarad-e. Ahogy a settlement is annak idején kitelepült a szegénynegyedbe, ott voltak az egyetemisták, főiskolások, és miközben őknek egy terep volt, hogy tanuljanak az elesettekkel és a szegényekkel való munkáról, közben ők segítő munkát végeztek ott helyben – tehát nem el lehetett valahova menni, hanem ott helyben. Hát, ez nagyon nehéz. Ilyen tekintetben csak megint visszautalnék arra, hogy a Máltai programnak már a címe is – Jelenlét program – egy nagyon fontos dolog, arra utal, hogy megteremtik az alapfeltételeit az ottlétnek.

Az utolsó 10 percben próbáljuk végiggondolni, hogy milyen következtetéseket lehet levonni, amelyek, akár most helyben, ahol ti helyben vagytok, még valami változást hozhatnak, akár, hogy nagyobb hatékonysága legyen a közbeszédben, a döntéshozatalban a nyomásgyakorlásnak. Mi mindenre lenne lehetőség, hogy lehetne fokozni ezt a befolyást, hiszen arról van szó, hogy mindenképp a hatalmi és más szereplőket is valahogy mozgósítani kellene. Mit gondoltok erről?

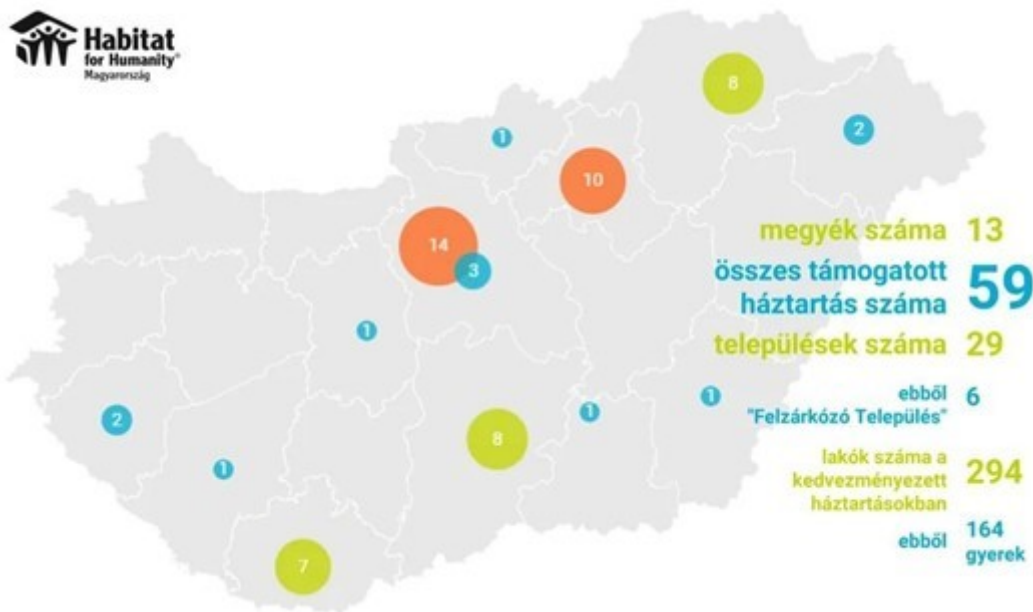
Támasz program

Forrás: [Tamasz valogatás 05](#) | Fotó: [Habitat for Humanity Magyarország... | Habitat for Humanity Magyarország | Flickr](#)

VL: A tanulmány felé terelném a szót: azt javaslom a hallgatóknak, hogy olvassák el, elég befogadható, és elég szépen megszerkesztett anyag, ami rengeteg különféle statisztikára is rámutat, és a végén összerakunk egy egész javaslatcsomagot is, aminek egy részébe most belemehetünk. Igazából az is célja volt ennek a tanulmánynak, hogy bemutassuk, hogy az efféle programok és projektek, mint a Támasz, ami gyakorlatilag egy krízisalapot tud nyújtani rászoruló háztartásoknak, ami által kisebb beavatkozások tudnak megvalósulni. Nagyon sokszor ez a beavatkozás teszi utána lakhatóvá, vagy egyáltalán lakhatásra méltóvá az adott házat vagy lakást, és ebből is következtetéseket tudunk levonni, hogy milyen állami programokra lenne szükség.

Ahogy Hanna is említette, a civil szereplőknek a feladata az, hogy innováljanak, hogy kikísérletezzenek mintaprogramokat, és mindig az a cél, hogy ebből utána nagyobb szabású program legyen, ami sokkal jobban működik ezen a kis szinten. Tehát iterációk által kitalálni, hogy milyen alapon válasszunk egyáltalán bekerülő embereket, hogyan működik terepen, hol van szükség szociális munkára, hol van szükség műszaki tanácsadásra. Ezekben a kisebb programokban ezeket nagyon jól ki lehet kísérletezni, és a civil létnek az a furcsasága, hogy utána aztán tálcán kínáljuk az állam vagy az önkormányzat vagy egyéb döntéshozók számára. A Támasz programból azt a következtetést vonjuk le, hogy az ilyen nagy állami programoknak, meg a remélhetőleg bekövetkező energiahatékonysági, épületfelújítási támogatásoknak, mindenképpen kell egy olyan részének is lenni, ami apróbb beavatkozásokat tud finanszírozni, aminek nincs egy hatalmas, bonyolult, mindenféle szaktudást és adminisztrációs képességet igénylő adatlapja.

A jelenlegi helyzetben ezek gyakorta bankokon át futnak. Sokkal fontosabb lenne, hogy ez a meglévő struktúrákba legyen beágyazva, hogy az adott helyszínen akár az önkormányzatnál dolgozók vagy családsegítők vagy egyéb szociális segítők tudjanak az adott háztartásnak segíteni, erre jelentkezni. És a Támasznak ez a másik konklúziója, hogy ez a rugalmas forrás tényleg rendkívül hasznos volna, adott esetben tényleg egy kisebb beavatkozás az, ami élhetővé tesz egy adott házat.

A TÁMASZ program főbb adatai (2019 szept. és 2022 szept. közötti időszak)

Forrás: [Összeomlás szélén – az állam helyett civilek és önkormányzatok igyekeznek fékezni a lakhatási válságot – Habitat for Humanity Magyarország](#)

SM: Tudsz példát mondani ezekre a kis beavatkozásokra?

VL: Vannak ennek extrém formái is, amikor gyakorlatilag azzal tudtuk segíteni azt az adott családot, hogy aladúcoltuk az egész házat, és felépítettünk egy kisebb lakóegységet mellette. Utána ez az aladúcolt ház nem is tartotta magát, de abszolút egy krízis-, egy életveszélyhelyzetet tudtunk ezáltal elhárítani. Nagyon sok nyílászáró-csere zajlik és általános állagjavítás általában 350 ezer forint értékben, de ez érezhető különbséget tud nyújtani.

Sokat beszéltünk a szociális munka szerepéről, de a műszaki tudás megléte is rendkívül fontos, ami műszaki tanácsadás. Még azokban az esetekben is, amikor valaki önerőből belevágna egy felújításba, sokszor ez a műszaki tudás nincs meg nála, és erre is teszünk javaslatokat, hogy milyen hálózatot, milyen műszaki tanácsadó rendszereket kéne ehhez kiépíteni. Vagy van egy nemzetközileg bevált példa, az úgynevezett nonstop shopok, ahol egyhelyben megkapja a felújítani kívánó ember az összes tudást, hogy hova forduljon, milyen szakemberhez, mire van szükség, milyen sorrendben csinálja ezeket a beavatkozásokat, mert az sem mindegy. Mondjuk egy társasházi példa: ha valaki egy homlokzati felújítást végrehajt, de gyakorlatilag csak

lefesti, azt soha nem fogja utána leszígetelni. Hogyan tudnak ezek egymásra épülni úgy, hogy ez hosszú távon is értelmes legyen. Különbéféle műszaki tanácsadásra tehát nagy szükség van. Ilyen jellegű javaslatokkal rukkoltunk elő.

Most csak példákat ragadtam ki, nagyon ajánlom a hallgatóknak, ha mindezt koherensebben, összeszedve szeretnék látni, olvassák el.

PF: Johanna, te hogy látod, hogy a szakma, tehát a szociális munkások és azoknak a környezetében lévő közösségi munkával foglalkozók, civil tevékenységet végzők számára milyen tanulságai lehetnek, mit lehetne ez ügyben lépni, hogy akár a kooperáció, az együttműködés, akár a hatékonyság megteremtődjön?

LJ: Ez egy nehéz kérdés. Egyrészt azt gondolom, hogy a civilek arra tudnak rávilágítani, mint amire mi is próbáltunk most. A lakhatás egy olyan kérdés, ami nem önkormányzati, kormányzati ciklusokhoz köthető. Ehhez hosszú távú politikai akaratra van szükség. Politikai akaratra és elszánásra van szükség. A másik fontos elem, amit Lili is hangsúlyozott, hogy a műszaki tudás mellett szükség van arra is, hogy az emberi tényezőt és azokat az embereket, akik ezekben a lakásokban laknának, képviselje valaki ebben a folyamatban, és ők is képviselhessék saját magukat. Erre jó partner tud lenni a szociális munka, de szükség van arra is, hogy a különböző partnerek, önkormányzatok, egyéb helyi szervezetek valóban nyitottak legyenek ezekre a javaslatokra, mert én azt gondolom, hogy akár a Habitat, akár az Utcáról Lakásba Egyesület részéről ezek a javaslatok régóta megvannak és elérhetőek, és valóban tálcán kínáljuk őket. Szeretnénk, hogy a döntéshozók és a hatalommal rendelkezők végre felkapják ezeket a javaslatokat, és elkezdjék őket használni. Mi lennénk a legboldogabbak, ha így történne.

PF: De mi a gyakorlat, hogyan fogadja a döntéshozói kör, a hatalmi körök a szakpolitikai ajánlásokat? Vannak-e olyan üzenetre nyitott kapuik vagy emberek, akikhez be lehet üzenni valamit? És egyáltalán, akár Újpesten, akár másutt, amikor az önkormányzatnak nemcsak protokolláris szerepe van, hanem valóban cselekvésbe vagy döntéshozatalba kellene valamilyen módon ezeket az ügyeket bekapcsolni, mi a viszonya ezekhez ennek a két szférának, az önkormányzatnak és a kormányzatnak?

VL: Az is megnehezíti a munkánkat, hogy a lakhatásnak nincs egy kimondott képviselete kormányzati szinten, tehát hogyha egy lakhatási szervezet szeretne megkeresni illetékeseket, azt tapasztalja, hogy teljesen szét van darabolódva.

PF: Mintha ez nem is véletlen lenne, néha úgy gondolja az ember...

VL: Szóval ez önmagában is egy nehezítő tényező. A szakpolitikai javaslatainkat el szoktuk juttatni döntéshozókhoz, kimondott célunk, hogy olvassák és felhasználják. A tavalyi országgyűlési választások előtt összeraktunk egy lakhatási minimumot, aminek egyebek mellett egy kimondott pontja például a szociális munka fontossága. Ezt az összes párthoz eljuttattuk. Az

ellenzéki pártok képviselőivel egy párbeszéd is volt erről, és ők hatalomra kerülés esetén ezeket javarészt be is vezették volna. Illetve amit korábban említettem, hogy a zöld- és energiahatékonysági ügyek mentén látni véljük, hogy ennél sokkal nagyobb befogadóképesség rejlik az adott minisztériumokban. Várjuk a fejleményeket. Az eddigiekben azért nem volt annyira gyümölcsöző a kormányzati szervekkel való együttműködés.

LJ: Egyrészt amit kiemelnék és ami ide köthető, az az, hogy itt Dániában, ahol most vagyok, az a szerencsés helyzet állt elő, hogy nem kérdőjeleződik meg az, hogy a lakhatás egy alapjog, és hogy ebben van feladata a döntéshozóknak és az önkormányzatoknak. És hogy mindezt visszacsatoljam az otthoni helyzetre: nyilvánvalóan, ha az ember épít kapcsolatokat, akkor van lehetőség arra, hogy az adott önkormányzatoknál találjon olyanokat, akiknél nyitott kapukat dönget, de ők nem feltétlenül azok, akik döntéshozói pozícióban is vannak. Én azt szeretném látni, elérni vagy ennek valamilyen módon a részesévé válni, hogy ne küszöb alatt kelljen elérni embereket, akik hatást gyakorolhatnak a lakhatás kérdésére, hanem ez minden önkormányzat zászlajára tűzött fontos feladat legyen. Legyen a közbeszéd homlokterében, és ne csak akkor, amikor az energiaválság miatt nyilván szélesebb köröket érintenek ezek a nehézségek, hanem hogy vállaljuk nyíltan és együtt, hogy ez nem egy egyéni kérdés, hanem lakhatási krízis van Magyarországon, ami nagyon sokakat érint.

PF: Az elmúlt egy órában a Habitat for Humanity Magyarország programjáról, annak kapcsán keletkezett tapasztalatok sorsáról beszélünk. Egy szakmai anyag készült, ami a lakhatási válságot jelzi: [Kitölteni a réseket: A szociális lakásfelújítási programok \(hiányzó\) építőelemei](#). Valami változás kellene ebben az ügyben, ezt üzeni ez az anyag. A tanulmány elérhető a Habitat for Humanity weboldalán: [HfH SzociálisLakasfelujitasiProgramok 23 FINAL.pdf \(habitat.hu\)](#)

Lakhatási jelentés 2023, [Kitölteni a réseket: A szociális lakásfelújítási programok \(hiányzó\) építőelemei](#)

Szerzők:

Péterfi Ferenc eredetileg Újpalotán népművelő, majd közösségfejlesztő. Később az NMI és jogelődjeinek a Közösségfejlesztői Osztályán dolgozott, majd az osztály vezetője lett. Falusi és városi terepmunkákban vett részt, egyetemi, szakmai és civil képzések oktatója, konferenciák szervezője. A Parola folyóirat alapító főszerkesztője, évekig a Közösségfejlesztők Egyesületének titkára, majd elnöke volt.

Sain Mátyás végzettsége szerint tájépítész, majd a vidékfejlesztés területén dolgozott. Ma közösségi tervezési, 'részvételiségi szakértő', a Főpolgármesteri Hivatal Társadalmi Együttműködési Osztályának munkatársa.